

Museoalueen säilyminen:
Opas rakennusten ja
viheralueiden ylläpitoon

Sisällys

Saatteeksi.....	3
Museorakennusten ja viheralueen ylläpito	4
Toimenpiteet museoalueen ylläpitoon	5
Oikeanlaiset materiaalit ja tekniikat	7
Talkootyö ja ammattilaiset museoissa.....	7
Rakennusten ylläpidon tärkeimmät toimet.....	7
Viheralueella	11
Erityiset riskitekijät.....	14
Vuosikello	15

Saatteeksi

Tämä opas on luotu avuksi museoille ja vastaaville tahoille, kuten nuorisoseuroille, rakennusten ja viheralueiden ylläpitoon. Haluamme näin omalta osaltamme kannustaa arvokkaan kulttuuriympäristömme suojeluun ja säilyttämiseen.

Oppaassa käydään läpi, mitä kuuluu museoalueen ylläpitoon ja miten museota ylläpidetään mahdollisimman hyvin ja sen museaalisia arvoja kunnioittaen. Säännölliset toimenpiteet ovat valttia ylläpidossa ja vaurioiden ehkäisyssä ja oppaan sisältö painottuu tähän. Oppaassa on esiteltynä malliksi Stundarsin vuosikello, joka toivottavasti auttaa muitakin tahoja luomaan omansa.

Suunnitelma pohjautuu Stundarsin museorakennusten ja viheralueiden ylläpitoon, mutta toimenpiteitä tarkastellaan mahdollisimman yleiseltä kannalta niin, että opas olisi hyödyllinen mahdollisimman monelle. Hyvin hoidettu ja ylläpidetty museoalue antaa museoille hyvän vaikutelman kävijöille ja antaa työntekijöille ja kävijöille viihtyisän ja turvallisen ympäristön.

Tämä opas on kirjoitettu osana Stundarsin museon ja Oravaisten historiallisen yhdistyksen yhteistä Leader-projektia ”Attraktiva kulturmiljölandskap i Österbotten”, joka oli käynnissä vuosina 2022–2023.

Attraktiva kulturmiljölandskap i Österbotten - Oravais slagfält och Stundars museum

STUNDARS

ORAVAIS HISTORISKA FÖRENING

Europeiska jordbruksfonden för
landsbygdsutveckling: Europa
investerar i landsbygdsområden

LEADER

**Aktion
Österbotten**

Svenska
kulturfonden

Museorakennusten ja viheralueen ylläpito

Miten museorakennuksen ylläpito eroaa muiden rakennusten ylläpidosta? Historiallisia museorakennuksia käsiteltäessä käsitellään aina myös sen arvoja, merkityksiä ja historiaa. Tämän vuoksi tehtävien toimenpiteiden tulisi aina olla harkittuja ja perusteltuja. Korjausten yhteydessä tulisi säilyttää mahdollisimman paljon alkuperäistä. Esimerkiksi vanhoja kerroksia (tapetti, maali, paperoinnit) tulisi säästää niiden omilla paikoilla niin paljon kuin mahdollista. Mikäli niitä joudutaan poistamaan, tulisi ne dokumentoida ja ottaa näytteitä arkistoon. On myös pohdittava, halutaanko yleisön erottavan, että on tehty korjauksia vai piilotetaanko ne ja huomioitava, että käytetyt materiaalit ja tekniikat rakennusten historialliseen kontekstiin.

Museoissa on toki myös uudempia rakennuksia, joilla ei ole museaalista arvoa ja joita voidaan korjata ja muuttaa ilman syvempää päätöksentekoa. On kuitenkin hyvä huomioida, että nämäkin rakennukset sopivat museoympäristöön eikä niiden toiminta tai korjaukset vaaranna museorakennuksia.

Toimenpiteet museoalueen ylläpitoon

Museoalueen rakennusten ja viheralueiden ylläpitoon tarvittavat toimenpiteet voidaan jakaa suuripiirteisesti neljään luokkaan. Luokat ovat hoito, siivous, korjaukset ja dokumentointi.

Hoito

Museoalueen hoito on päivittäistä työtä, jolla varmistetaan museoalueen käyttömukavuus niin vierailijoille kuin työntekijöille. Hoidolla myös estetään tai hidastetaan rakennusten ja viheralueen mahdollisia vaurioita. Vaurioiden ehkäisy on helpompaa ja halvempaa kuin niiden korjaus, minkä vuoksi säännöllinen hoito ja huolto kannattaa.

Tärkeää hoitoa on kunnon ja toiminnan tarkastus. Tarkkaile säännöllisesti mahdollisia muutoksia rakennuksissa: onko tullut vaurioita, etenevätkö vauriot ja miten nopeasti. Rakennusten vauriot saattavat olla piilossa vuorausten, tapettien ja vastaavien pintojen alla ja takana. Tämän vuoksi rakennuksia on syytä ajoittain tutkia tarkemmin. Hoitotoimenpiteitä ovat esimerkiksi nuohous, huoltomaalaus ja laitteiden suodattimien puhdistus ja vaihto. Viheralueella hoitoa on nurmikon leikkaus ja lumien auraaminen. Siivoaminen kuuluu myös tähän kategoriaan.

Siivous

Säännöllinen siivous kuuluu osaksi hoitoa, mutta välillä rakennukset ja viheralueet vaativat syvempää ja tarkempaa siivousta. Siivouksella esimerkiksi lisätään käyttömukavuutta ja estetään pahemmat vauriot kuten lian pinttyminen.

Rakennusten ja esineistön siivoamisessa käytetään mahdollisimman helliä aineita ja otteita. Puhdistus aloitetaan hellällä kuiva puhdistuksella (esimerkiksi pölyjen pyyhintä ja imurointi), josta edetään tarpeen mukaan veden ja pesuaineiden käyttöön.

Kunkin materiaalin puhdistukseen on omat ohjeensa, joten olisi hyvä olla kerättynä yhteen tieto, miten tunnistaa tietyn materiaalin ja miten sitä hoidetaan ja puhdistetaan oikein. Kun suunnitellaan rakennusosan tai esineen puhdistusta, pitää pohtia mikä on likaa tai rikki, mikä taas on patinaa. Myös siivouksen yhteydessä saatetaan hävittää historiaa, kun hankkiudutaan eroon patinasta.

Korjaukset

Ympäristön olosuhteet ja toiminta aiheuttavat vaurioita, joten välillä on ryhdyttävä kunnostamaan ja korjaamaan. Korjaukset voivat vaatia erityistoimenpiteitä, jotka vaativat enemmän harkintaa ja työtä kuten restaurointi (entisöinti). Kuten jo mainittu toimenpiteiden, myös korjausten, tulisi aina olla harkittuja ja perusteltuja. Mahdollisuuksien mukaan niiden tulisi myös olla peruttavissa ja poistettavissa. Ilman harkintaa tehtyjen korjausten kanssa saatetaan päätyä tuhoamaan tärkeää historiaa ja hävittämään rakennuksen arvot.

Muistathan etsiä ja korjata myös vaurion syyn tai aiheuttajan, etkä korjaa tai vain peitä vauriota. Välillä tulee vastaan tilanteita, jolloin vaurioita ei voi korjata, koska esimerkiksi

siihen ei ole varaa tai ei löydy tekijää. Mikäli tilannetta ei voi korjata, tulisi vaurioituminen kuitenkin pysäyttää tai vähintään hidastaa sitä.

Otathan huomioon, että korjausohjeita ja ratkaisuja on monenlaisia ja oikea ratkaisu riippuu monesta seikasta. Toiset kunnostavat rakennuksia noudattaen tarkasti vanhoja, perinteisiä ohjeita ja tapoja, toisten ottaessa käyttöön uudemmat tavat ja tekniikat. Myös entisaikaan on rakennettu monella tavalla, ja tavat ovat vaihdelleet esimerkiksi alueittain ja tekijän mukaan.

Dokumentointi

Museossa tehtävien korjausten ja huoltotöiden kirjaaminen on tärkeää useasta syystä. Pystytään helpommin suunnittelemaan tulevaa ja välttämään turhaa työtä, kun tiedetään mitä on aikaisemmin tehty. Dokumentoinnin avulla tieto myös siirtyy eteenpäin muille henkilöille. Kirjoita ylös tehdyt korjaukset ja vastaavat työt, milloin ne on tehty, kuka on tehnyt ja mitä materiaaleja ja tuotteita on käytetty. Myös vaurioiden etenemistä on hyvä seurata mittauksilla ja valokuvilla.

Oikeanlaiset materiaalit ja tekniikat

Kuten toimenpiteiden valinnassa ja perustelussa, tulisi suurta harkintaa käyttää myös tekniikoiden ja materiaalien valinnassa. Parasta on, mikäli pystytään käyttämään samoja tekniikoita ja materiaaleja kuin alun perin tai alkuperäistä vastaavia. Tekniikan ja materiaalin valinta saattaa vaatia rakennuksen historian tutkimusta. Alkuperäisiä materiaaleja on saatettu tuhota, jolloin tutkimus on vaikeaa ja tulee turvautua yleiseen tietoon aiheesta. Materiaalien ja tekniikan valintaan vaikuttaa esimerkiksi se mitä kohteessa on aikaisemmin käytetty ja tehty. Tämä on huomioitava muun muassa maalien kohdalla. Tästä syystä dokumentointi on tärkeää: se säästää arvailulta ja tutkimiselta.

Museossa, niin rakennuksissa kuin esineissäkin, on erilaisia materiaaleja, valmistustekniikoita ja pintakäsittelyaineita. Näiden tunnistaminen on tärkeää, että voidaan valita sopivat materiaalit ja tekniikat niiden korjaukseen ja niitä osataan myös hoitaa oikein. Materiaaleissa saattaa olla sellaisia, joita ei enää käytetä. Näissä tilanteissa käytetään lähintä vastaavaa, joka ei vaurioita alkuperäistä. Tekniikan osalta ei välttämättä löydy helposti tekijää. Mikäli korjausta ja kunnostusta ei voida suorittaa esimerkiksi näistä syistä, täytyy kuitenkin siihen, että vaurion eteneminen pysäytettäisiin ja rakennus tai esine säilyisi, vaikka sitten vaurioituneena.

Talkootyö ja ammattilaiset museoissa

Useiden museoiden toiminta perustuu vapaaehtoistyöhön ja talkoolaiset tekevätkin arvokasta työtä museoissa. Mahdollisuuksien mukaan korjaus- ja kunnostustyö tulisi vähintään konsultoida ammattilaista, ellei ole mahdollisuutta saada ammattilaista tekemään työtä. Varsinkin vaativammat entisöinti-, konservointi ja kunnostustyöt tulisi jättää ammattilaisille, ettei korjausprosessissa vahingossa tuhota arvokasta historiaa.

Rakennusten ylläpidon tärkeimmät toimet

Vanha rakennus on vanha rakennus ja sen toiminta eroaa uudesta rakennuksesta: museossa on siis tunnettava vanhan rakennuksen toiminta, vanhat materiaalit ja rakennustekniikat. Seuraavana on esiteltynä rakennusten ylläpidon tärkeimmät toimet ja kohteet, joihin tulee kiinnittää huomiota.

LVI- ja sähkölaitteet

Sähkö- ja LVI-laitteiston toimivuus tulisi tarkastaa ja huoltaa säännöllisesti. Laitteiden optimaalinen toiminta perustuu siihen, että ne huolletaan säännöllisesti ja esimerkiksi suodattimia vaihdetaan. Ovathan laitteiden huolto-ohjeet tallessa? Rikkinäisten laitteiden ja johtojen vuoksi saattaa syntyä kosteusvaurioita tai syttyä tulipaloja. Vialliset laitteet tuleekin poistaa käytöstä. Laitteiden korjauksiin käytetään ammattilaisia. LVI- ja sähkölaitteistoja ymmärrettävästi piilotetaan museoissa, mutta niitä tulisi kuitenkin päästä tarkastamaan ja huoltamaan helposti.

Tietyt olosuhteet vaarantavat rakennusten säilymisen. Esimerkiksi liiallinen pysyvä kosteus puussa altistaa sen lahoamiselle ja on houkutteleva materiaali tuhohyönteisille. Kosteus on

haitallista myös useille esineille. Liian kuiva sisäilma taas on vaarallista muun muassa puista valmistetuille esineille. Lämpötiloja ja ilmankosteutta on siis tarkkailtava.

Perustukset

Perustus on rakennuksen tärkein osa. Tiedäthän, minkälainen perustus rakennuksessa on ja miten se toimii. Onko kyseessä lohkokivi, multapenkki, nurkkakivi, onko kivijalassa kissanluukkuja, joita avata ja sulkea? Tarkkaile kivijalan liikkumista: onko kivijalka vajonnut tai yksittäiset kivet siirtyneet. Kasveja ei saa olla liian lähellä rakennusta, muun muassa siitä syystä, että perustusten kunto pystytään tarkastamaan ja näkemään helposti.

Vaurion aiheuttajaa etsiessä on tarkasteltava niin maapohjaa kuin rakennusta. Perustusten yleisimmät vauriot ovat painumat, katkeamat ja routavauriot. Vaurio voi johtua siitä, että jo rakennusvaiheessa on tehty virheitä tai siitä, että rakennukseen itseensä tai sen ympäristöön on tullut muutoksia. Korjaukseksi voi riittää kiven siirtäminen takaisin paikalleen, mutta korjaaminen saattaa muodostua myös suureksi urakaksi, joten syy kannattaa selvittää rauhassa ja kaikki tekijät huomioiden.

Pintakäsittelyt ja vuoraukset

Useimmin rakennuksen runkoa suojaa vuoraus tai pintakäsittely. Myös vuorauksella on yleensä oma pintakäsittelynsä suojaamassa sitä. Pintakäsittelyillä suojataan rakennusten osia käytön jäljiltä, ilmansaasteilta ja sääolosuhteilta: auringolta, sateelta, lumelta. Pinta on uhrikerros, jonka kuuluukin kulua: tämä koskee sekä vuorausta että pintakäsittelyä. Tämän vuoksi suojaava pinta, oli se sitten maali tai vuoraus, uusitaan ja korjataan tarpeen mukaan. Vuorilaudoitusta voidaan vaihtaa uuteen, mutta senkin kohdalla on hyvä miettiä, onko tarpeellista vaihtaa koko laudoitus vai riittäisikö esimerkiksi lahojen kohtien korjaus.

Vesikatto

Vesi on vaarallista varsinkin puisille rakennuksille. Onhan katto kunnossa eikä vuoda? Rännit eivät ole tukossa ja sadevesi ohjautuu pois päin rakennuksesta? On hyvä kiinnittää huomiota siihen, roiskuuko ikkunoiden pelleistä ja katon vesikouruista vettä vuoraukseen ja tällaisessa tapauksessa ohjata vedet muualle, pois päin rakennuksesta. Rännit täyttyvät helposti lehdistä ja neulasista ja katolle kerääntyessään ne edistävät puisen katon lahoamista. Katto on pidettävä siistinä ja puhdistettava säännöllisesti.

Rakennuksen sisällä

Myös museossa ongelmana voi olla sisäilma. Sisäilmaongelmia voivat aiheuttaa esimerkiksi ulkoa tulevat ilman epäpuhtaudet ja homeet. Usein mikrobien kuten homeen määrän kasvua ja näin sisäilmaongelmia aiheuttaa kosteus. Rakennuksissa voi kasvaa useita erilaisia lahosieneitä, jotka aiheuttavat vaurioita rakennuspuuhun.

On tärkeää huolehtia, että homeelle ja sienille ei pääse muodostumaan optimaalisia olosuhteita kasvaa. Esimerkiksi rakennuksen alla oleva ryömintätila on pidettävä puhtaana, ettei lahottajasienille ole siellä ravintoa ja ilma pääsee kulkemaan. Vesi ei saisi kerääntyä rakennuksen lähelle tai ohjautua esimerkiksi räystäältä kohti rakennusta. Lämpö-, vesi- ja

viemärijärjestelmän kunnosta ja toimivuudesta on myös pidettävä huolta.

Aikaisemmissa korjauksissa on voitu käyttää myrkyllistä kreosoottia ja asbestia. Rakennuksia remontoitaessa on tärkeää huomioida tämä, suojautua sopivasti ja tarvittaessa ottaa yhteyttä ammattilaisiin, jotka käsittelevät myrkyllisiä aineita ja poistavat niitä rakennuksista.

Turvallisesti tulen kanssa

Historian saatossa on nähty lukuisia kertoja, miten vaarallista tuli on puurakennuksille. Museon käytössä olevat tulisijat on huollettava säännöllisesti. Kynttilälyhdyt ja ulkotulet sijoitetaan tarpeeksi kauas rakennuksesta ja varmistetaan etteivät ne pääse kaatumaan. Museossa on riittävästi palosammuttimia ja ne on huollettu ja tarkastettu. Niiden paikat on myös merkitty selkeästi ja henkilökunta osaa käyttää niitä.

Remonttien yhteydessä kuumailmapistoolia käytettäessä valvotaan, ettei kuuma ilma sytytä tuleen mitään työn kohdetta tai mitään sen ympäristössä. Pellavaöljyn ja siitä tehdyn maalin käytön yhteydessä on huomioitava sen itsesyttymisriski.

Onhan museon kävijöille ilmaistu selkeästi kuvin tai sanoin ettei alueella saa tehdä tulta? Rajattu tupakointialue museoalueen reunalla tai vastaavalla on hyvä sekä viihtyvyyden että paloturvallisuuden vuoksi.

Viheralueella

Viheralueen ylläpitoon tarvittavat toimenpiteet ovat samat neljä kuin rakennusten kanssa. Luokat ovat hoito, siivous, korjaukset ja dokumentointi.

Nurmet

Nurmialueiden ja polkujen rajojen reunojen siistiminen keväällä, kun maaperä on pehmeä. Viheralueen näkyvintä hoitotyötä on nurmenleikkaus. On hyvä huomioida luonnon monimuotoisuus ja tarjota hyönteisille ja pieneläimille kuten siileille niittyä ja metsäalueilta, eikä siistiä ja leikata lyhyeksi kaikkia alueita. Pienet eläimet kannattaa huomioida myös trimmerillä leikatessa, ettei vahingoissa osu niihin.

Kukkaistutukset, puut ja pensaat

Henkilökunnalla on (kirjallinen) tieto mitä kasveja ja puita museoalueella on ja tieto niiden mahdollisesta myrkyllisyydestä. Kirjallinen tieto on myös siitä, miten kutakin kasvia ja puuta hoidetaan. Tiedossa on myös millä alueilla on esimerkiksi taimia, ettei niitä vahingossa tuhota.

Kirjallisissa ohjeissa voi olla esimerkiksi A) Kasviluettelo: mitä kasveja alueella on B) Uusista kasveista kirjataan mitä istutettu, milloin ja minne C) Hoito-ohjeet: leikkaus, kastelu, lannoitus

Vanhojen puiden kunto tarkastetaan säännöllisesti. Tarvittaessa kutsutaan ammattilainen arvioimaan kunto ja kaatamaan puu. Puut antavat rakennuksille varjoa ja suojaavat auringolta, mutta valitettavasti ne myös tiputtavat lehtiä ja neulasia katolle. Puunjuuret saattavat myös liikutella perustusten kiviä. Rakennusten suojelemiseksi on myös muu kasvillisuus pidettävä tarpeeksi kaukana rakennusten julkisivusta, vaikka ennen onkin ollut erilaisia istutuksia seinän vieressä. Vuosien saatossa kasveista siirtyy vettä ja likaa julkisivuun ja näin se vaurioituu ja likaantuu.

Kulkeminen alueella

Museoalueella kulkemisen on oltava turvallista niin vierailijoille kuin työntekijöillekin. Tämä tarkoittaa esimerkiksi selkeitä ja hyväkuntoisia teitä ja polkuja. Esteettömyydestä on hyötyä monille ryhmille. Tien tasaisuus helpottaa esimerkiksi lasten, lastenvaunua työntävien, pyörätuolia tai rollaattoria käyttävien ja muilla tavoin liikuntarajoitteisten kulkua.

Kulkuteiden kohdalla kiinnitetään huomiota myös seuraaviin seikkoihin: eihän ole yllättäviä korkeuseroja ja esteitä kuten kuoppia, ojaia tai portaita. Selkeät ja hyväkuntoiset kulkuväylät helpottavat myös talven aurausta ja hiekoitustyötä. Vierailijoille on ilmaistu selkeästi kylteillä ja muilla tavoin, jos jokin alue on vain henkilökunnalle ja sinne on pääsy kielletty.

Lasten leikkipaikat ja ulkokalusteet

Lasten leikkipaikkojen kohdalla tärkeimpiä asioita on niiden käytön turvallisuus. Lasten leikkivälineet tarkastetaan säännöllisesti: niiden on oltava ehjiä ja turvallisia. Rikkinäiset korjataan tai poistetaan käytöstä. Poissa käytöstä olevat merkitään selkeästi ja niiden käyttö estetään.

Ulkokalusteet kuten puiset penkit ja vastaavat öljytään, vahataan tai lakataan säännöllisesti (keväällä) ellei niiden haluta harmaantuvan kauniisti, tosin tällöin niiden käyttöikäkin saattaa jäädä lyhyemmäksi. Myös metalliset osat pidetään suojattuna esimerkiksi käsittelemällä ne ruosteenestomaalilla.

Roskat pois

Museoalueen siistinä pitämiseen on monia hyviä syitä: viihtyvyys, ihmisten ja eläinten turvallisuus, luonnonsuojelu. Museoalueella on hyvä kiertää keräämässä roskia sekä tavallisina aukioloaikoina että isompien tapahtumien jälkeen. Roskat siivotaan pois alueelta mahdollisimman nopeasti, etteivät ne houkuttele lintuja tai hiiriä ja rottia tai saastuta ympäristöä. Alueella on tarpeeksi jäteastioita ja ne ovat kävijöiden helposti löydettävissä.

Muut rakenteet

Museoalueella on usein rakennusten lisäksi pienempiä rakennelmia: on lauta-aitoja, riukuaitoja, kiviaitoja, kaivoja, portteja. Nämä ovat pieniä, mutta tärkeitä rakennelmia kulttuuriympäristössä.

Kuten muitakin puurakenteita, maali suojaa myös lauta-aitoja ja muita puisia rakennelmia. Niiden pintakäsittelystä on siis myös pidettävä huolta. Perinteisissä puisissa aidoissa on osia, jotka menevät maan alle tai ovat vasten maan pintaa. Tämä nopeuttaa niiden kunnan huonontumista. Aitojen suorutta tarkkaillaan ja niitä suoritetaan ja tuetaan ennen kuin ne ovat maassa makaamassa ja maatumassa. Myös kiviaidat pidetään kunnossa, etteivät ne pääse romahtamaan.

Korjaustyöt käynnissä

Työmaat ja korjauskohteet on rajattu näkyvästi ja varmistettu turvallinen kulku niiden ohi. Työmaa on myös rajattu pois käytöstä tarpeeksi laajalta alueelta. Erilaisten remonttien ja korjausten jälkeen rakennuksista ja viheralueelta siivotaan perusteellisesti pois jäljet ja roskat.

Erityiset riskitekijät

Hyönteiset

Rakennukseen voi päätyä hyönteisiä, jotka tuhoavat puuainesta niin rakenteissa kuin huonekaluissakin. Kuolemankello (*Hadrobregmus pertinax*), hirsijumi (*Hadrobregmus confusus*) ja tupajumi (*Anobium punctatum*) ovat pahimmat tuholaiset. Hyönteiset käyttävät puuta ravinnokseen ja ne saattavat tehdä tätä vuosia ennen kuin niiden aiheuttamat tuhot tulevat esille.

Hyönteisiä havaitessa pitää selvittää ovatko ne aktiivisia vai onko kyseessä jo vanha tuho. Usein hyönteiset käyttävät ravinnokseen kosteaa puuta. Hyönteisten läsnäolo saattaa siis kertoa lisääntyneestä kosteudesta ja kosteusvaurioista. Kosteusvauriot ja muut optimaaliset olosuhteet hyönteisille luovat asiat on korjattava. Hyönteisten hävitykseen voi käyttää esimerkiksi pyydyksiä tai torjunta-aineita. Hyönteiset aiheuttavat tuhoa myös museorakennusten sisätiloissa esineille tuhoamalla orgaanisia materiaalia kuten puisia huonekaluja ja tekstiilejä.

Eläimet

Valitettavasti myös eläimet ovat riskitekijä museoissa. Ne etsivät pesiinsä materiaalia (muun muassa pellavaeristeet ja eristevillat) ja saattavat pesiä rakennuksiin. Jälkeensä ne jättävät ulosteita, joka on sekä likaavaa että mahdollisesti vaarallista ihmisille. Hiiret ja rotat myös järsivät sähköjohtoja.

Vanhoista rakennuksista ei välttämättä saa niin tiiviitä, että sinne ei pääsisi pienimpiä eläimiä kuten hiiriä, mutta isompia varten voi asentaa muun muassa verkkoja kivijalkaan ja lintuja varten verkkoa seinän ja kattorakenteiden aukkoihin. Rakennuksiin ei saa jäädä ruokaa houkuttelemaan ja ravitsemaan eläimiä.

Vieraslajit (viheralue)

Viheralueella erityisenä uhkana ovat haitalliset vieraslajit. Yleisimpiin haitallisiin lajeihin kuuluu kasveja ja espanjansiruetana. Selvitä ajankohtainen vieraslajitilanne (esimerkiksi www.vieraslajit.fi) ja tarkkaile ja tutki museoaluetta niiden varalta. Ilmoita havainnoistasi vieraslajit.fi sivustolle ja tutki miten lajia hävitetään ja torjutaan.

Vuosikello

Museon rakennusten ja viheralueen ylläpitoa varten on hyödyllistä luoda vuosikello. Kaikki rakennukset eivät tarvitse samanlaisia toimenpiteitä ympäri vuoden. Rakennukset voikin jaotella esimerkiksi niiden arvon tai käytön mukaan. Seuraavassa mallissa on jaoteltu Stundarsin museon rakennuksia ja sijoitettu ne viheralueen kanssa ylläpidon vuosikelloon.

Stundarsin rakennusten luokittelu

Rakennusten luokittelu ylläpidon helpottamiseksi. Luokittelua päivitetään tarpeen mukaan.

Luokka 1: Arvokkaat rakennukset ja ympäri vuoden käytössä olevat rakennukset. Nämä ovat aktiivisessa käytössä ja vaativat ylläpidon toimia ympäri vuoden.

Luokka 2: Pääasiassa lämpimään aikaan käytössä olevat rakennukset. Näissä vieraillaan kesän aikana ja ne valmistellaan talvea varten.

Luokka 3: Keittiö- ja vessarakennukset. Luokan 3 rakennuksissa on kiinnitettävä huomiota vesipisteiden, -putkien ja sähköjen toimivuuteen ja kuntoon. Lisäksi elintarvikkeiden käsittelyn vuoksi huomiota siisteyteen ja siivoamiseen ennen ja jälkeen niiden käytön.

Luokka 4: "Huoltovapaat rakennukset": Kuntoa tarkasteltava, mutta eivät kaipaa aktiivista huomiointia.

Viheralue

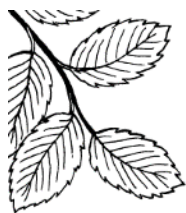
Viheralueen ylläpito voidaan jakaa seuraaviin kohteisiin:

- Kulkuväylät (tiet, polut, parkkipaikka, ulkoportaat)
- Puut ja pensaat
- Nurmi
- Kukkaistutukset (Solbo, Tyttö ja sammakko, Cirkas)
- Ulkokalusteet (ulkokalusteet, leikkivälineet)
- Muut (puuaidat, kiviaidat, portit)

Talvi

Rakennukset	Viheralue
Toimet luokalle 1 • LVI- ja sähkölaitteiden laitteiden toiminnan tarkkailu • Lämpövuotojen tarkkailu • Perussiivous, huomiota lattioiden puhtauteen • Erityiset toimet • Lämmitys päällä Maalaistalossa	Kulkuväylät • Kulkuväylien auraus ja hiekoitus • Portailta lumi ja jää pois Puut ja pensaat • Raskas lumi pois lumenpainamilta oksilta Ulkokalusteet • Ulkokalusteiden kunnostus Muut • Työkalujen huolto
Yleiset toimenpiteet	
• Suunnittelu kevään ja kesän projekteista: mitä korjataan ja mistä tekijät ja materiaalit • Tulisijojen tuhka kerätään ja käytetään myöhemmin viheralueella (sammaloitumisen estäminen, mineraalilisä nurmelle, puille ja pensaille) • Joulumarkkinoiden jälkeen alue käydään läpi: roskat siivotaan ja tarkistetaan, että rakennuksissa kaikki on kunnossa	

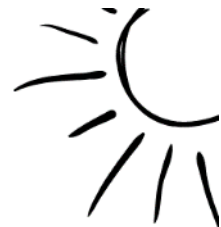

Kevät

Rakennukset	Viheralue
- Kaikkien rakennusten kuntotarkastus talven jälkeen, mahdolliset vauriot kirjataan Toimet luokalle 1 - LVI- ja sähkölaitteiden laitteiden toiminnan tarkkailu - Perussiivous Toimet luokalle 1, 2, 3, 4 - Sateella tarkkaile kattojen kuntoa (vuotokohdat) ja ohjautuvatko vedet pois päin rakennuksesta (ikkunat, rännit) - Rännien puhdistus - Puisten kattojen puhdistus neulasista ja lehdistä - Puisten kattojen tervaus - Eläinten pesät pois rakennuksista - Tulisijojen siivous, nuohous, mikäli niitä käytössä Erityiset toimet - Maalaistalon sisäikkunat pois - Vesi käyttöön (alueen vessat)	- Viheralueen kuntotarkastus talven jälkeen kesän sesonkia varten Kulkuväylät - Viheralueen kuntotarkastus talven jälkeen kesän sesonkia varten - Kulkuväylien tarkastus, nurmikko ei leviä - Orgaanisen materiaalin poistaminen sorapinnoilta - Parkkipaikan kuoppien tasoitus soralla Puut ja pensaat - Kuolleiden ja murtuneiden oksien leikkaus - Leikkaus, siistiminen ja harvennus - Lannoitus nuoret puut ja pensaat (N, P, K) Nurmi - Nurmen haravointi - Lannoitus tarpeen mukaan - Sammaloitumisen estäminen kalkilla ja tuhalla Kukkaistutukset - Vanhat yksivuotiset istutukset pois - Lannoitus (N, P, K), kalkin levitys - Uusien perennakasvien istutus Ulkokalusteet - Ulkokalusteet siirretään varastosta ulos - Leikkivälineiden kunto tarkistetaan Muut - Aitojen, porttien ja portaiden tarkastus, tarvittaessa korjaus tai huonokuntoisten poisto
Yleiset toimet	
- Vappujuhlien ja muiden tapahtumien jälkeen alue käydään läpi: roskat siivotaan ja tarkistetaan, että rakennuksissa kaikki on kunnossa - Edellisvuoden komposti käännetään	

Kesä

Rakennukset	Viheralue
Toimet luokalle 1 - LVI- ja sähkölaitteiden laitteiden toiminnan tarkkailu - Perussiivous Toimet luokalle 1, 2, 3, 4 - Tarvittaessa: kattojen korjaus, ulkomaalaus, punamultaus, ikkunoiden huoltomaalaus ja kittaus Valmistautuminen kesäsesonkiin avoimissa museorakennuksissa: - siivous: pölyt ja liat pois pinnoilta - tekstiilit tuuletetaan, viikataan eri kohdista - rullaverhot ylös, kappaverhot paikalleen ja auki - tekstiilit ja herkat esineet talvisäilöstä esille	Kulkuväylät - Sorapintojen pitäminen siistinä ja ruohottomana - Soran ja ruohon rajojen siistiminen Puut ja pensaat - Ruusupensaiden ja syreenien hoito Nurmi - Leikkaus, tarpeen mukaan, ennen tapahtumia Kukkaistutukset - Kastelu - Rikkakasvien poisto Muut - Kasvillisuus pidetään pois rakennusten välittömästä läheisyydestä - Vieraslajien hävitys (lupiini ja jättibalsami) - Vesakoiden raivaus - Rikkakasvien ja vesakoiden poisto kivimuurien ympäriltä
Yleiset toimet	
- Sesongin aikana viheralueen roskikset tyhjennetään päivittäin, alueen vessat ja inva-vessa siivotaan päivittäin - Käsityöläispäivien ja muiden tapahtumien jälkeen alue käydään läpi: roskat siivotaan ja tarkistetaan, että rakennuksissa kaikki on kunnossa - Kompostiin viheralueen kasvijätteet ja oksat ja muut pienet puujätteet risumuriin	

Syksy

Rakennukset	Viheralue
Kaikkien rakennusten kuntotarkastus kesän jälkeen, mahdolliset vauriot kirjataan Toimet luokalle 1 • LVI- ja sähkölaitteiden laitteiden toiminnan tarkkailu • Perussiivous Toimet luokalle 1, 2, 3, 4 • Rännien puhdistus • Puisten kattojen puhdistus • Rakennusten ilmankosteuden ja lämmön tarkkailu • Ikkunoiden tiivistäminen • Rakennusten tarkastaminen hiirten yms varalta (kolot umpeen) Valmistautuminen talviesonkiin kesällä auki olleissa museorakennuksissa: • sisätiloissa siivous: pölyt ja liat pois pinnoilta • tekstiilit tuuletetaan ja varastoon • verhot kiinni, likaiset verhot pesuun • tekstiilit ja herkät esineet talvisäilöön Erityiset toimet • Maalaistalo: sisäikkunat paikalleen • Veden katkaisu (alueen vessat)	Viheralueen tarkastus kesäsesongin jälkeen Puut ja pensaat • Nuorten syreenien uusista versoista harvennetaan puolet pois Nurmi • Haravointi Kukkaistutukset • Perennojen leikkaus • Syyslannoitus (P, K) • Syysistutus: perennat ja keväällä kukkivat kukkasipulit Ulkokalusteet • Penkit ja muut kalusteet varastoon • Leikkivälineiden kunnon tarkastus kesän jälkeen Muut • Vesakoiden raivaus
Yleiset toimet	
• Tulisijojen tuhka kerätään ja käytetään myöhemmin viheralueella (sammaloitumisen estäminen, mineraalilisä nurmelle, puille ja pensaille) • Syysmarkkinoiden jälkeen alue käydään läpi: roskat siivotaan ja tarkistetaan, että rakennuksissa kaikki on kunnossa	

Ylläpidon seuranta ja dokumentointi

Rakennusten ja viheralueen optimaalisen ylläpidon ja vuosikellon tehokkaan käytön avuksi suositellaan luotavaksi seuraavat asiakirjat:

Asiakirja havaituista vaurioista

- Rakennuksissa ja viheralueella havaitut vauriot kirjataan. Mielellään myös kirjataan, onko kyse kuinka suuresta ja vakavasta vauriosta ja tulisiko se korjata välittömästi vai voiko se odottaa.

Asiakirja tehdyistä korjauksista

- Erityisesti rakennuksille tulisi luoda asiakirja, johon kirjataan tehdyt toimenpiteet, kuka tehnyt ja milloin ja mitä materiaaleja on käytetty.

Asiakirja kasvilajeista ja niiden hoidosta

- Mitä kasveja (puut, pensaat, kukkaistutukset) viheralueella on ja missä ne sijaitsevat alueella
- Mikä on hoito-ohje kullekin kasville
- Luettelo alueen myrkyllisistä kasveista ja vieraslajeista, jotka tulisi häivyttää tai muuten varoittaa niistä.

Asiakirja työnjaosta ja tehtävien sisällöstä

- Mikä työ kuuluu kenellekin ja mitä kyseisiin tehtäviin kuuluu

Attraktiva kulturmiljölandskap i Österbotten - Oravais slagfält och Stundars museum

STUNDARS

ORAVAIS HISTORISKA FÖRENING

LANDSBYGD 2020

Europeiska jordbruksfonden för
landsbygdsutveckling: Europa
investerar i landsbygdsområden

LEADER

Aktion Österbotten

Svenska
kulturfonden